

- необхідно організувати дискусію про основоположні соціальні і політичні цінності українського суспільства, про цілі і шляхи його розвитку.

- робота з молоддю у межах громадянського виховання повинна будуватися як складова частина місцевого і загальноукраїнського політичного процесу.

Фактори, що впливають на громадянське виховання і активність молоді, наступні:

- фрагментарність, еkleктичний характер входження в політику;
- поліцентризм політичних орієнтацій молодих людей;
- підвищення впливу ЗМІ на політичні уподобання молоді;
- інституціалізація й політизація молодіжного руху;
- перехід від колективістських, суспільних форм соціального життя до індивідуальних, від авторитарності до демократизації, від конфронтаційності до компромісу, від міфологем до раціоналізму;
- з підвищенням освітнього рівня молодого покоління зростає його політична інформованість, компетентність, а відтак і цінність для нього політики.

Особистість перебуває на лінії оптимального розвитку тоді, коли вона, по-перше, вбачає сенс у тому, що відповідає громадянським ідеалам і до чого водночас у неї є можливості і, по-друге, має розвинені відповідні риси характеру, знання і вміння, що дозволяють домогтися поставленої мети, реалізувати себе у своїй країні, індивідуально втілюючи потенціал свого народу.

Особистісно-орієнтований підхід до сприяння становленню громадянськості української молоді - не створити новий тип політичної людини, а дати можливість молодим українцям творчо розвиватись, самозмінюватись.

1. Лук'яненко Л. Національна ідея і національна воля. – К.: МАУП, 2003. – 296 с.

В. Курілло

КОНФІДЕНЦІЙНИЙ ПАРТІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ЛАТЕНТНІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У літературі термін „менеджмент” (від англ. managenement – керування, управління) визначається як процес управління матеріальними та людськими ресурсами в інтересах їх ефективного використання з метою досягнення цілей управління суспільством, політичною, економічною або соціальною структурою, окремими спільнотами тощо [6, с. 16].

Усе, що стосується менеджменту у загальному розумінні (на рівні фундаментальних принципів управління), можна й потрібно застосовувати в політичній діяльності, яка, зрозуміло, має певну специфіку починаючи

з цілей, цінностей об'єктів і суб'єктів політики і закінчуючи процесами прийняття політичних рішень і, власне, політичними рішеннями та наслідками їх реалізації. У такому разі прийнято говорити про „політичний менеджмент”. Згідно Д. Ольшанському, під політичним менеджментом слід розуміти „таку організацію і управління політичним процесом, які роблять політичний процес і, зокрема, діяльність політика (партії, організації) максимально ефективними у певних умовах” [13, с. 41].

Складовою політичного менеджменту є окрема його галузь, призначення якої – оптимальне управління розв'язанням поточних організаційних питань діяльності політичних об'єднань. Досить спрощено це можна позначити як «партійний менеджмент»: забезпечення ефективного функціонування керівних органів, підготовка та прийняття рішень, контроль за виконанням ухвал, розробка планів, проведення переговорів, делегування повноважень, вибір та навчання кадрового резерву, налагодження зовнішніх стосунків та PR, скликання зборів, конференцій та з'їздів, заходи стосовно порушників статуту та партійної дисципліни, розв'язання конфліктних ситуацій, організація діловодства тощо. Перелічене створює не завжди помітне, але дуже важливе повсякдення партійного активу, апарату та верхівки партії. У такому розумінні поняття «політичний менеджмент» та «партійний менеджмент» ототожнювати не коректно. У той же час термін «партійний менеджмент» має збірний зміст, оскільки охоплює не лише партії, але й інші політичні об'єднання, рухи та громадські організації. Хоча серед реальних політичних сил, що діють на політичній арені, найвпливовішими є політичні партії. У зв'язку з цим є підстави говорити про конфіденційний партійний менеджмент – один з видів менеджменту, що передбачає використання прихованих технологій управління діяльністю політичної партії (або громадського об'єднання, руху) задля оптимального розв'язання звичайних організаційних завдань та забезпечення її ефективного функціонування. Цілі конфіденційного менеджменту відповідають загальним цілям партії, і в той же час набувають певної специфіки.

Стратегічними цілями конфіденційного менеджменту є:

- підвищення спроможності партії виборювати, утримувати та використовувати владу шляхом застосування прихованих технологій управління її діяльністю;
- оптимізація функціонування внутрішньої структури партії за рахунок впровадження потайних елементів організаційно-управлінської діяльності.

При цьому реалізуються наступні тактичні **завдання** конфіденційного менеджменту.

1. Запобігання викриття та контрдії супротивника/конкурента стосовно таємних цілей, намірів та акцій на кшталт створення коаліції, відправлення уряду у відставку, заміни ключової особи у держструктурі тощо.
2. Планування прихованих елементів виборчої кампанії, розробка та справдження непопулярних політичних, економічних, соціальних заходів чи сумнівних дій, що суперечать моральним нормам та

чинному законодавству (змова, шантаж, підкуп, блеф, подвійна гра, переманювання тощо).

3. Запобігання розпалюванню супротивником внутрішніх незгод та проблем у партії, її розколу.
4. Захист механізму організаційно-партійної роботи від шкідливого стороннього втручання або впливу (процедура підготовки та прийняття рішень, розподіл обов'язків та сфер відповідальності керівного складу, організація та регламент функціонування апарату, система контролю за виконанням ухвал та вказівок керівництва, доступ до комп'ютерної мережі та банку даних тощо).
5. Утаювання інформації та дії нейтрального характеру, які можуть бути «забруднені» супротивником або здатні перетворитися на об'єкт його інформаційно-психологічних операцій.
6. Нерозголошування інформації особистого характеру про членів партії та делікатних аспектів кадрової політики (обговорення кандидатур на вакантні посади, оцінка якостей та перспектив окремих осіб, розгляд дисциплінарних питань, дані про стан здоров'я та приватне життя лідерів тощо).
7. Приховування надто спрощеної, нештатної процедури та змісту переговорів із партнерами або супротивниками, запобігання витоку інформації щодо відвертого обміну думками та пропозиціями, що стосуються інтересів інших сторін.
8. Приховування делікатних питань фінансової діяльності партії, грошової та матеріальної підтримки, видатків, що можуть викликати небажаний резонанс.
9. Використання конфіденційних каналів та агентів впливу у закордонних, державних, господарчих та інших структурах.

На ґрунті цього можна виокремити такі основні функції конфіденційного менеджменту: оптимізація, управління, організаційна, планування, захисту, приховування, контролю та комунікативна. Подальше розкриття змісту означених функцій має передбачити залежність його від того, який саме тип конфіденційного менеджменту розглядатиметься. Кожен з них має певні особливості у здійсненні загальних функцій, у тому, що робиться заради досягнення цілей, виконання завдань, реалізації призначення та сповнення обов'язків конфіденційного менеджменту.

Конфіденційний менеджмент за спрямованістю можна розділити на внутрішній і зовнішній.

Важливим тут є те, що розмежовуючи внутрішнє і зовнішнє конфіденційне управління партійною діяльністю, не слід забувати, що деякі аспекти, в залежності від ситуації і суті, можна відносити як до внутрішнього, так і до зовнішнього конфіденційного менеджменту. Наприклад, якщо займатися підбором кадрів до складу уряду або делегації за кордон, то це – зовнішній вимір, а якщо осіб для заповнення вакансій у місцевих осередках, то це – внутрішній. Або ж у фінансуванні: якщо здійснюється розподіл коштів у середині організації, то це – внутрішній менеджмент, проте робота

по залученню коштів від «спонсорів» - зовнішній.

За рівнем конфіденційний менеджмент може поділятися на:

- конфіденційний топ-менеджмент;
- базовий (або базисний) конфіденційний менеджмент.

За напрямками конфіденційний менеджмент партійної діяльності можна розділити на: кадровий; фінансовий; контрольний; діловодний; організаційний (в т.ч. охоронний); комунікаційний (в т.ч. переговорний); інформаційний.

Далі зупинимось на деяких аспектах внутрішньопартійного та зовнішньо- партійного конфіденційного менеджменту. У першу чергу звернемось до його діловодного та інформаційного напрямку. Використання закритої інформації є характерною ознакою будь-якого конфіденційного менеджменту. Відповідно існує й секретне діловодство, яке передбачає специфічні методи роботи з інформацією, особливий порядок реєстрації, опрацювання та зберігання матеріалів таємного або напівтаємного характеру.

У вузькому розумінні конфіденційна інформація – це відомості, що знаходяться у володінні, користуванні чи розпорядженні окремих юридичних і фізичних осіб та поширюються за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов. Проте, у широкому тлумаченні до неї відносять усю інформацію, яка має обмежений доступ та не підлягає оприлюдненню. У деяких країнах існує ієрархія подібних документів: із найвищого до найнижчого рівня конфіденційності документи розподіляються на «особливо секретні», «секретні» та «конфіденційні», тоді як в інших країнах термін «конфіденційно» застосовується для всіх секретних документів.

У роботі з конфіденційною інформацією варто дотримуватися принципу – кожному працівнику партійної установи слід знати тільки необхідне.

Певна річ, претендувати на ознайомлення із закритими відомостями можуть у межах своєї компетенції: прокурор, у випадках, передбачених законом; правоохоронні органи при порушенні кримінальної справи; податкові служби; аудиторські організації; державні установи та приватні особи, якщо це обумовлено законодавством.

Охороні підлягають відомості, розголошення яких може завдати шкоди інтересам організації, і на них не поширюється законний доступ третіх осіб. При визначенні цінності інформації критерієм служить такий показник як корисність даних і відомостей [20, с. 174].

Складовими елементами охорони конфіденційної інформації є:

- визначення переліку відомостей, що складають конфіденційність;
- виявлення каналів можливого витоку закритої інформації;
- виявлення причин та умов, що сприяють розголошенню відомостей;
- вивчення можливих шляхів і способів видобутку закритих відомостей конкурентам;

конкурентам;

- розробка організаційних заходів щодо запобігання витоку закритої інформації.

Незважаючи на спроби захистити конфіденційність інформації, деякі

відомості все таки «просочуються». Найбільш типовими причинами та умовами, які сприяють розголошенню відомостей, що містять таємницю, є:

- відсутність персональної відповідальності посадових осіб за збереження цінних відомостей;
- допуск до цінних відомостей невиправдано широкого кола осіб;
- порушення правил спеціального діловодства;
- недотримання встановленого порядку проведення особливо важливих нарад, конфіденційних переговорів;
- порушення пропускнуго режиму та охорони об'єкта;
- незахищеність технічних каналів від витоку цінних відомостей;
- недосконалий контроль за додержанням режиму захисту відомостей, що містять таємницю [3].

Основні канали витоку закритої інформації:

- участь у переговорах, спільна діяльність з іншими політичними партіями та громадськими організаціями;
- офіційні документи, агітаційні матеріали, публікації в пресі, виступи представників партії на нарадах, конференціях, на телебаченні і радіо;
- сторонні спостерігачі (волонтери, консультанти, експерти, візитери, стажисти);
- місця нагромадження інформації (комп'ютери, архіви, сміття);
- скривджені співробітники;
- центри розподілу інформації (секретарі, технічний персонал, телефонні комутатори).

Таємні з'їзди та збори партій є проявом закритості та прихованості діяльності політичної партії. Партія «Наша Україна» до недавнього моменту всі свої з'їзди проводила відкрито у присутності преси. Проте, з'їзд, що відбувся у 2008 р. вперше вперше проходив у закритому режимі. Всі учасники з'їзду після цієї події утрималися від будь-яких коментарів (хоча і обіцяли виступити із офіційними заявами). Деякі учасники взагалі надали перевагу тому, щоб не „світитися” і покинули захід таємно. Лідери та керівництво, як правило, організують таємні з'їзди тоді, коли робочий план, питання, які виносяться та й навіть рішення вже заздалегідь відомі, щоб не було небажаного результату. Учасники з'їзду лише все затверджують. Саме тому і проводяться закриті з'їзди, щоб не було журналістів, які б могли побачити той факт, що характер з'їзду більше схожий на театральну виставу, ніж на офіційний захід.

Кадрові питання всередині партії є дуже важливою частиною латентної політики, оскільки інколи перетворюються у внутрішньопартійну боротьбу за владу.

У площині кадрового менеджменту партія має не розголошувати або приховувати інформацію про:

- персональні фізичні та психологічні характеристики її членів (від стану здоров'я до темпераменту та поганих звичок);
- дрібні деталі минулого (офіційна біографія, реальна);
- джерела і рівень доходів, володіння нерухомістю, акціями відомих

підприємств;

- деталі складу сім'ї та приватного життя, дані про родичів;
- ділові та політичні зв'язки і знайомства, рівень впливових друзів та знайомих;

- діловий, професійний та політичний досвід. Особливо важливі деталі колишньої політичної діяльності.

Джерелами такої інформації є офіційні відкриті документи, моніторинг повідомлень ЗМІ, свідчення знайомих людей, офіційні документи організації, закриті чи доступні інформаційні бази даних, що існують у спеціалізованих структурах – від правоохоронних органів до детективних агенств. Ще один аспект сучасного конфіденційного кадрового менеджменту в Україні – це формування списків депутатів. Більшість партій висвітлює для громадськості лише першу десятку членів партії – майбутніх депутатів. Про наступних діячів інформація не висвітлюється, а це можуть бути особи із кримінальним минулим, які матеріально підтримують партію.

Процес фінансування партії – один з найбільш конфіденційних у її діяльності. Сучасні політичні партії для здійснення своєї різноманітної діяльності потребують значних коштів, причому потреба в них постійно зростає. У зв'язку з цим першорядного значення набуває питання про джерела, з яких формуються фінансові ресурси партій. Від його вирішення залежить досягнення основних цілей.

Також конфіденційною справою у внутрішньопартійних відносинах є процес розколу партії (прикладом може бути розкол РСДРП на меншовиків і більшовиків у 1903 р).

Не менш цікавими тут можуть бути і певні аспекти новітньої української політики. Наприклад, щодо розколу РУХу, який відбувся у січні 1999 року, коли частина керівництва Руху на чолі з Ю. Костенком пішла на цей розкол, виступивши відкрито проти В. Чорновола. 28 лютого вони організували нестатутне зібрання і проголосили Ю. Костенка „головою НРУ”. 7 березня 1999 року у Києві відбувся з'їзд, який розглянув внутрішньопартійну ситуацію та визначив політику Руху на виборах 1999 року. З'їзд підтвердив повноваження В. Чорновола як Голови Руху.

Важливим моментом конфіденційної діяльності партій як в історії, так і в сучасності, є особиста охорона керівництва партій та система безпеки. Саме на систему безпеки та особисту охорону покладено завдання збереження конфіденційності партійної роботи та її результатів.

Організація необхідних прихованих видів роботи партії є внеском у створення ефективної системи функціонування політичної сили. Організувати – означає належним чином визначити ті функції і дії, які потрібні для реалізації певних завдань або виконання тієї або іншої роботи, об'єднання цих функцій і дій у рамки відповідної організаційної структури. Сюди можна віднести роботу із регіональними осередками. Наприклад, коли центр партії приймає на з'їзді важливе політичне рішення, обов'язок щодо його виконання покладається на всі регіональні відгалуження партії. У протилежному випадку це призведе до втрати можливості реалізувати дане

рішення або лише до часткового його виконання. Так, коли було прийняте рішення організації „Громадський контроль” співпрацювати з Партією регіонів після „помаранчевих” подій 2004 року, виявилось, що осередки організації в Донецькій та деяких інших областях вже були заангажовані „помаранчевими” і відмовились підтримувати В. Януковича. Це, в свою чергу, призвело до нездійснення задуманого керівником „Громадського контролю” В. Волгою плану допомоги регіоналам [4].

Одним із шляхів досягнення певних політичних цілей у конфіденційному менеджменті є організація інтриг та змов. У звичайному сенсі політична інтрига – складний, заплутаний, часом загадковий збіг подій та обставин, що веде до несподіваних наслідків, які буденній свідомості важко спрогнозувати. Внутрішньо, з погляду механізмів, інтрига є плодом цілеспрямованих зусиль, політико-психологічної гри політичних сил і/або окремих лідерів, які ведуть події до потрібних результатів. Це один із найдавніших способів боротьби за владу або її утримання.

Сучасність збагатила „інструментальний арсенал” інтриг цілеспрямованим використанням процедур демократичного суспільства, наприклад, „організацією голосування” або підтасовування його результатів. Для нашого часу характерне і те, що саме по собі звинувачення в „інтриганстві” стало одним із сильних засобів політичної інтриги.

Поняття політичної змови означає таємну угоду (домовленість) декількох осіб, що виступають в індивідуальній якості чи то як лідери політичних сил, про сумісні дії проти кого-небудь або, рідше, чого-небудь для досягнення певної політичної мети. Змова – особливий різновид інтриги, що відрізняється максимально можливою конспіративністю і деструктивністю, а не творчою спрямованістю. Змова зазвичай здійснюється „проти” когось, а не „за”. Велика частина відомих змов (механізми найуспішніших так і залишаються таємними), що вдалися в історії, носила індивідуально направлений характер і була націлена проти конкретних носіїв влади. Класичний приклад змови такого роду в ХХ столітті – зняття М. Хрущова із вищих посад у КПРС і радянській державі у результаті змови Л. Брежнєва та його оточення. Як приклад неефективної змови можна навести дії ДКНП („ГКЧП”) по ізоляції М. Горбачова у Форосі.

Складним комплексом прихованих захисних заходів та пристосувань соціально-політичного характеру, що використовується у конфіденційному менеджменті, є політична мімікрія („хамелеонство”). Одним з найбільш поширених різновидів сучасної політичної мімікрії є подання політичним діячем себе як звичайної людини з народу, створення іміджу „свого хлопця”, навіювання політичними лідерами простим людям (або працівникам апарату партії) думки, що „всі ми знаходимося в одному човні”, тобто однаково страждаємо від життєвих проблем, економічних негараздів тощо. Специфічним різновидом політичної мімікрії, що проявляє себе у площині конфіденційного менеджменту, є навіювання в процесі уворення блоку партій або парламентської коаліції уявлень про схожість, або, навіть, однаковість принципових інтересів та позицій учасників цих об’єднань, їх монолітну

єдність, утаювання суперечностей чи налаштованості лідерів перегризти у політиці один одному горло у боротьбі за владу.

Характерні явища конфіденційного менеджменту спостерігаються у форматі „партія і влада”. Зазвичай партія прагне до налагодження вигідних відносин з органами державної влади та місцевого самоврядування і мати постійні зв'язки з ними.

Інший формат зовнішньопартійного конфіденційного менеджменту – це „партія і бізнес-структури”. У логічному ланцюзі „бізнес-структури-партії-органи державної влади” дуже неоднозначним є феномен лобізму. Лобізм – це специфічний інститут демократичної політичної системи, який де-факто є механізмом впливу приватних осіб чи певних груп (політичних партій, профспілок, корпорацій, компаній) на процес прийняття рішень парламентом та іншими державними установами.

Щодо того, коли бізнес-структури почали створювати власні політичні партії в Україні і хто був „першим”, то тут вже важко сказати. О. Долженков вважає, що цей процес почався у середині 1990-х років [7, с. 4], О. Сич стверджує, що першою такою партією була НДП (Народно-демократична партія) [17, с.6]. Проте, можна сказати напевно, що нині у складі багатьох політичних партій є представники великого капіталу, але дуже важко сказати скільки коштів вони витрачають на лобістську діяльність, яка їх роль (окрім хіба що слова „велика”) у прийнятті партійних рішень.

Наступний аспект зовнішньополітичного конфіденційного менеджменту спостерігається у відносинах „партії влади” та опозиції. Спектр їх взаємодій може мати різну спрямованість – від здійснення таємних переговорів з опозицією, до її повної ліквідації. Наприклад, проведення таємних переговорів між владою та опозицією зі „спільних” питань. Так, зокрема, було коли одна з „партій влади” – БЮТ - шляхом домовленостей з опозиційною партією (Партія регіонів) „протискувала” у Верховній Раді ряд делікатних законопроектів. Подібні домовленості, зазвичай є таємними, бо, по-перше, в боротьбі за електорат їх висвітлення може негативно відбитися на рейтингах як перших, так і других; по-друге, якщо про ці домовленості конкуренти дізнаються раніше, то поставлених результатів вони навряд чи досягнуть. Винятком може бути необхідність домовленостей під час певної кризи (економічної, політичної, етнічного конфлікту тощо).

Проте, зазвичай „партія влади” прагне зменшити вплив опозиційних партій на прийняття державних рішень. Тут можливе застосування так званого „адміністративного ресурсу” „партією влади” в період виборчої боротьби з метою отримання переваг над іншими; іноді навіть ліквідація або нейтралізація опозиційних партій – у недемократичних та напівдемократичних режимах. Щодо „адмінресурсу”, то його визначають як сукупність адміністративних важелів, які можуть бути задіяні на користь тієї чи іншої політичної сили з метою забезпечення бажаного результату на виборах. Відтак використання „адмінресурсу” передбачає вживання важелів владних структур для нав'язування виборцям чужої волі та протидії вільному волевиявленню громадян.

Низка специфічних методів і прийомів, які забезпечують конфіденційність для вищих щаблів політичної еліти (партійні та державні керівники), склалася у топ-менеджменті. Однією з найважливіших його складових є процес формування, прийняття та реалізації управлінських рішень, який припустимо уявити у вигляді послідовності певних етапів[11]. Кожен з цих етапів може мати біль-ше або менше латентне навантаження: збирання конфіденційної інформації (1-й), приховану мету (2-й), закритий механізм підготовки рішення (3-й), нерозголошувану процедуру його прийняття (4-й), планування прихованих заходів (5-й), таємне доведення завдань до виконавців (6-й), вироблення окремих одиничних секретних рішень через інших задля виконання загального (7-й), потайну діяльність щодо реалізації (8-й), невисвітлюване керівництво реалізацією (9-й), закриту від чужих систему контролю (10-й). Крім того, на будь-якому етапі не виключені як небажаний вплив на людей, які у ньому задіяні, так і їхня власна навмисна дія.

Одним з аспектів конфіденційного топ-менеджменту є проведення переговорів за закритими дверима. Спеціальні заходи, що розробляються та впроваджуються під час проведення подібних переговорів, націлені на виконання таких основних завдань:

- забезпечення охорони учасників зустрічі та підвищеної безпеки високопосадових осіб;
- запобігання витоку конфіденційної інформації.

Те саме стосується напівофіційних і неофіційних зустрічей. Їх особливістю є те, що неофіційна обстановка сприяє налагодженню прямих контактів між вищими посадовцями. Кількість таких зустрічей зростає напередодні прийняття важливих рішень або під час вагомих подій у суспільстві (чи то вибори, чи то економічна криза). Лише згодом громадськість може дізнатись подробиці таких спіткань із інтерв'ю вищих посадовців або з їх спогадів.

Крім зазначених прийомів, у політичній практиці конфіденційного топ-менеджменту часто-густо використовуються засоби політичного маніпулювання громадськістю своєї країни. Поняття „політичне маніпулювання ” тут виступає як приховане управління політичною свідомістю та поведінкою людей з метою примусити їх до дії або бездіяльності всупереч їх власним інтересам. Воно може здійснюватись заради розпалювання ворожнечі за національною ознакою, проти сусідньої держави, проти окремої соціальної групи, проти інакходумців та правозахисників, а також задля уникання відповідальності за соціально-економічні прорахунки, нездійснені обіцянки, падіння кількості населення в країні тощо. Способами політичного маніпулювання є:

- пряма підтасовка фактів;
- замовчування невігідної інформації;
- упереджена інтерпретація фактів;
- надання сфальсифікованої інформації;
- навішування ярликів для компрометації політиків;

- використання групових інтересів та ін.

Одним із важелів, які мають прихований вплив на топ-менеджмент є так званий наблизений персонал – спічрайтери, охоронці, обслуга. Зазначені особи мають безпосередній контакт із представниками керівництва, що з одного боку, може створювати сприятливі умови для їх впливу на керівників, а з іншого, для отримання ними конфіденційної інформації.

1. Бебик В. М. Політичний маркетинг і менеджмент. – К., 1996. 2. Борсук В. О., Струганець Б. В. Основи безпеки життєдіяльності [Електронний ресурс]: <http://www.tnpu.edu.ua/kurs/t7.htm>. 3. Волга В. А. Закулисьє / Беседи с журналістом Іваном Бессмертним. – К., 2007. 4. Выдрин Д. И. Очерки практической политологии. – К., 1991. 5. Головатий М. Ф. Політичний менеджмент: Навч. посіб. – К., 2005. 6. Долженков О. Тіньовий аспект політичного процесу в Україні: феномен адміністративно-економічних кланів // Людина і політика. – 2000. - № 2. 7. Колпаков В. М., Дмитренко Г. А. Стратегический кадровый менеджмент. – К., 2005. 8. Курілло В.С. Види латентної політики // Сучасна українська політика. Вип.6. – К., Миколаїв, 2004. 9. Литвин В. Політична арена України: Дійові особи та виконавці. – К., 1994. 10. Мосов С., Рублюк О. Формирование и реализация управленческих решений: обоснование базовых принципов и структуры процесса// Персонал. – 2004. - № 8. 11. Ольшанский Д. В. Политико – психологический словарь. – М., 2002. 12. Ольшанский Д. В. Политический PR. – СПб., 2003. 13. Пойченко А. М. Політика: теорія і технології діяльності. – К., 1996. 14. Президентський апарат: етапи формування. – К., 2004. 15. Пушкарева Г. В. Политический менеджмент. – М., 2002. 16. Сич О. Адміністративний ресурс у технологіях тіньової політики України// Визвольний шлях. – 2001. - №11. 17. Табачник Д. В. «Утиный суп» по-українски. – Харьков, 2008. 18. Уряд упорядкував питання щодо відкритості про свою діяльність. Коментарі Департаменту комунікації// Урядовий портал. [Електронний ресурс]: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=41146450&cat_id=103615. 19. Шатун В. Т. Основи менеджменту: Навч. пос. – Миколаїв, 2006.

Х. Голинська

ЗАХІДНА ПОЛІТОЛОГІЯ ПРО ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ КОАЛІЦІЙНИХ УРЯДІВ

Причиною перманентних інституційних конфліктів, що зумовлюють кризові явища у політичній сфері українського суспільства, найчастіше називають відсутність чіткого розмежування сфер повноважень Президента України та Кабінету Міністрів України. Проте, не менш негативний вплив здійснює і брак політичної відповідальності політичних партій, роль яких після конституційної реформи та внесення змін до виборчого законодавства значно зросла. Оскільки сучасна демократія є демократією партійною, одним з ключових напрямів подолання політичної кризи може стати саме створення